

hooiland idem om de drie jaar. Ook moesten deze landen tenminste driemaal per jaar naar behoren worden gebloot (dat is het afmaaïen van het gras dat het vee niet eet) en verder van alle onkruid, stekels, distel, zek, bent en biesbossen worden gezuiverd. Bovendien moesten de mollen worden gevangen en de molshopen vlak gemaakt.

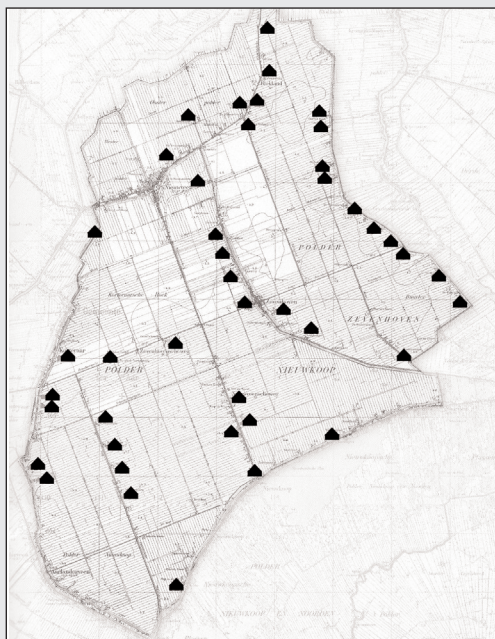
Boerderijen en boerenstand

Met behulp van de oudste kadastrale gegevens uit de jaren twintig van de 19e eeuw is vastgesteld dat er 43 boerderijen - woningen met schuren, hooi- en korenbergen - in de droogmakerij waren gebouwd. Kapitaalkrachtige figuren, die ook wel als landheren werden betiteld, hadden 33 boerderijen in eigendom. In Zevenhoven waren 4 boerderijen, in Ter Aar 1, in Nieuwkoop 3 en in Aarlanderveen 2 in handen van boereigenaren.

Boerderij uit ongeveer 1850 aan de Nieuwveenseweg 43 in Nieuwkoop.

Van de 43 nieuwe boerderijen hadden er slechts 9 geen naam of ze zijn onbekend. Een boerderijnaam kon soms van de ene naar de andere boerderij verhuizen. Vele namen hebben betrekking op bekende menselijke overwegingen, zoals Altijd Wat, Bij Toeval, Denk en Werk, De Hoop, Lust en Vrede, Ons Genoegen, Oudersvrucht, Stof tot Dank, De Verbetering, Vereniging, Verlangen, De Verwachting, De Vlijt, De Vriendschap en Weltevreden. De boerderijen met de exotische namen Arabië, Saba en Tharsis zouden door een gelovige eigenaar aan de wijzen uit het oosten ontleend zijn. Nogal wat boerderijen hebben namen van locaties waar de eigenaren iets mee hadden, zoals Bijdorp, Livonia (Lijfland), Middel(n)-hoeve, Oosterhout, Oost-Friesland en Stoomzicht. Enkele boerderijeigenaren hadden connecties in Rusland en gaven hun boerderijen namen van Russische steden: Archangel, Astrakan, Moskov, Petersburg en Riga; later kwamen daar nog bij: Charkov, Kazan, Odessa, Smolensk en Wilna. Seizoensnamen op boerderijen misstaan natuurlijk niet bij een bedrijvigheid die zozeer daarop is ingesteld: De Lente, De Zomer, De Herfst, De Winter. De Tas zou te maken hebben met de bouw van de boerderij, waarbij huis, stal, schuur en hooiopslag onder één dak waren gebracht.

De nieuwe pachtboeren kwamen veelal van buiten de regio, met name uit het Westland en uit de omgeving van Rotterdam en Zevenhuizen. In de loop van de 19e eeuw raakten meer boerderijen in boerenhand. In bijvoorbeeld Nieuwkoop, deels ook buiten de droogmakerij, lag de verhouding eigendom/pacht op 45/55% in 1888. Het heeft dus enige tijd geduurd voordat de boerenstand weer gesetteld raakte: 'De eerste boer dood, de tweede in nood en de derde zijn brood'.

Kroostrijk boerengezin aan de Noordenseweg 29 te Nieuwkoop.

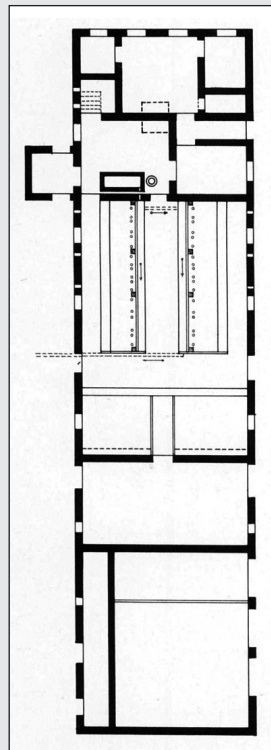
Bouwland in het noordwesten

Het bouwland in de droogmakerij bleef uiteindelijk beperkt tot kalkrijke zavel- en kleigronden in het noordwesten: in Nieuwveen, de Kortenaarse Hoek, en het aansluitende deel van Zevenhoven. Hier hadden de verveners het veen ooit tot op de zeeklei afgegraven.

In 1924 bezocht en tekende de Friese boerderijonderzoeker Klaas Uilkema een boerderij in Zevenhoven. Hij schreef erbij dat het een pachtboerderij was van de erven A. de Groot. De bewoner heette C. Mol. Uilkema achtte de boerderij uit 1885 een goed voorbeeld van een 'moderne' akkerbouwhoeve.

De volgorde van de verschillende ruimtes was in deze boerderij, gerekend vanaf de voorgevel: woonhuis, achterhuis met boenhok, koestal, paardenstal, dorsvloer en wagenschuur. Alles onder één dak. Het ongedorste graan werd bewaard in twee zesroedige kapbergen op het erf, dicht bij de deur naar de houten dorsvloer. Eén van deze kapbergen werd altijd eerst voor de helft met hooi gevuld en daarop pas het graan. Het graan uit deze berg werd altijd het eerst gedorst, zodat het onderliggende hooi tegen het begin van de staltijd beschikbaar was. Het gedorst graan werd bewaard op de zolder boven de koestal, die in open verbinding stond met de woonhuiszolder.

De koeien stonden in een moderne grupstal met mestgangen. De gier hoefde niet afzonderlijk te worden afgevoerd, want de koeien werden op zoveel stro gezet, dat het vocht werd geabsorbeerd. Het aan de koestal grenzende achterhuis bevatte een werkruimte of keuken waar de koelbak stond, een aan de zijgevel aangebouwd boenhok en een zomerwoning, een kamer waar men 's zomers met het gezin huisde. In het voorhuis werd de middenkamer keuken genoemd; de vertrekken aan weerszijden bevatten slaapruidten, met aan één zijde een kleine kelder. De beide stookplaatsen bevonden zich aan weerszijden van de scheidsmuur tussen voor- en achterhuis. Het wagenhuis, aan het andere uiteinde van het gebouw, bestond uit verschillende afdelingen voor ploegen, boerenwagens en het rijtuig.

Russische boerderijen in Nieuwveen

Namen van boerderijen hebben vaak een historische achtergrond. Tien boerderijen in Blokland onder Nieuwveen en Zevenhoven verwijzen naar de eerste eigenaar die financiële belangen had in Rusland. Hoe kwamen deze Russische namen in de polder terecht?

Door de enorme vervening rond Nieuwveen en Zevenhoven waren er omvangrijke waterplassen ontstaan. In 1799 is met behulp van windmolens een begin gemaakt met de drooglegging van de Nieuwkoopse en Zevenhovense Polder. Op 27 maart 1809 werden de eerste hoger gelegen drooggevallen gronden van de Nieuwkoopse en Zevenhovense Polder geveild in de Garnalen Doelen in Amsterdam. Op deze veiling kocht Robert Voûte, een rijke bankier en zakenman uit Amsterdam, ongeveer 751 morgen, ruim 638 ha, land. Hij kocht de gronden als geldbelegging en verpachtte ze aan boeren uit de omgeving. Voûte had financiële belangen in Rusland, dat hij diverse malen bezocht. Hij kende het Russische keizerpaar, dat hem raadpleegde in financiële zaken. Dat is de reden dat de eerste vijf boerderijen, die tussen 1809 en 1815 gebouwd werden, de namen kregen van Russische steden: Moskov, Petersburg, Riga, Archangel en Astrakan. Door verkoop en vererving kwam de grond met de vijf boerderijen in handen van Anna Aleida de Beaufort-Stoop. Zij liet, tussen de bestaande, vijf nieuwe boerderijen bouwen die eveneens namen van Russische steden kregen: Odessa, Kazan, Smolensk, Charkov en Wilna (nu Ons Genoegen). Anna Aleida's kleinzoon verkocht in de 20e eeuw de boerderijen. Nu in onze tijd, na het uiteenvallen van Sovjet Unie, zien wij de namen terug in de soevereine staten als Oekraïne, Estland of Litouwen. Zie voor meer informatie: www.groenehartarchieven.nl > Alphen aan den Rijn > zoekitem Russische boerderijen.

28. Blokland 18, Nieuwveen, Smolensk, Spelt Bedrijven

Dit is een van de tien boerderijen in Nieuwveen en Zevenhoven, die getooid zijn met de namen van oorspronkelijk Russische steden. De voorgevel van de boerderij heeft voor een deel een houten bekleding, waarin twee kleine raampjes en een groter zogenoemd engelenraam, een drieluikvenster. De gevel wordt afgesloten met hangwerk en een makelaar. In het hangwerk is de naam Smolensk aangebracht. De ramen in de ondergevel zijn eenvoudig, met onder het linkerraam een keldervenster met diefijzers, tralies. Het opkamerraam erboven moet ongeveer op de vloer staan. De

symmetrie van de gevel ging kennelijk boven praktisch nut. Naast de boerderij is in 1887 een zomerhuis gebouwd met in de bovengevel een raam met een keperboog. Achter de boerderij stonden grote stallen. Tot 2000 werden hier 400 koeien, 250 stuks jongvee en 200 varkens gehouden.

Toen de eigenaar met zijn agrarisch bedrijf naar de provincie Groningen verhuisde, kocht het iets verderop gelegen Spelt Bedrijven in 2001 deze boerderij. De stallen werden gesloopt om plaats te maken voor een modern kantoorgebouw en adequate loodsen om afval te kunnen verwerken. Ook het boerderijwoonhuis werd gesloopt en is in dezelfde stijl als voorheen hergebouwd.

De basis voor Spelt Bedrijven ligt in 1958. Vanaf dat jaar verhuurde vader Willem Spelt zich als loonwerker aan boeren in de buurt. Geleidelijk aan breidde de activiteiten zich uit tot wat nu Spelt Bedrijven is: actief in de branche voor afvalverwerking, containerverhuur, grondwerken, bodem- en grondwatersanering en detachering, www.spelt.nl. Er werken 75 mensen. Evenals bij de vorige editie in 2007 vindt ook nu weer op dit bedrijf de officiële opening van de inmiddels tiende verlichte boerderijenroute in het Groene Hart plaats.

29. Blokland 43, Nieuwveen, De Lente, fam. J. Verburg

Hier stond tot 1988 De Lente, een van de boerderijen van de Amsterdamse koopman en grootgrondbezitter J.H. Horstman en zijn erfopvolgers. De andere boerderijen, die hij stichtte, heetten Amsterdam, Het Suikerriet, Dijkzicht, Vlijt en Zegen, De Zomer, De Herfst, De Uithoek, De Eensgezindheid, De Winter en Het Verlangen. De eerste steen voor De Lente is omstreeks 1880 door een telg van de familie Habermehl gelegd. Deze stichtingssteen is later geschonken aan de Historische Kring Liemeer. Het tegeltableau met de naam is bewaard gebleven in de zijgevel van de bungalow die op de fundamenten van de boerderij verrees. De twee rode beuken voor de bungalow, stonden ooit voor de boerderij. Zij sieren nu als gemeentelijk monument in hun volle pracht de tuin van De Lente.

30. Blokland 26, Nieuwveen, was Moskov, fam. J. Bak

In 1980 brandde het boerderijwoonhuis Moskov af. Daarna werd een modern woonhuis gebouwd, dat los staat van de oorspronkelijke stal. De familie Bak heeft hier een bedrijf met melk- en jongvee en bijhorend land.

De oorspronkelijke Moskov is gebouwd in het eerste kwart van de 19e eeuw. Ook deze boerderij behoorde tot het tiental uit het bezit van de Amsterdamse koopman en grootgrondbezitter Robert Voûte en zijn erfgenamen, die in hun naamgeving verwijzen naar vroegere Russische steden

31. Blokland 28, Nieuwveen, Kazan, fam. J.T. Joha-van Abswoude

Deze naar de Russische stad Kazan ver-
noemde boerderij is gebouwd in de tweede
helft van de 19e eeuw. In 2003 is deze
boerderij in handen gekomen van John en
Saskia Joha. Zij zijn op deze Hoeve Kazan
een kleinschalig biologisch vleesveebedrijf
gstart. John en Saskia produceren alleen
voor de directe verkoop in hun boerderij-
winkel en hebben daardoor geen overpro-
ductie. Naast rund- en lamsvlees van eigen boerderij betrekken zij van collega
bioboeren varkens- en kipvlees. Meer informatie staat op www.hoevekazan.nl.
De boerderij is een gemeentelijk monument. Het is een fraaie, riet gedekte hoeve,
waarvan de stal is lager is dan het woongedeelte. Bovenin de voorgevel zit een enge-
lenraam. Langs de gevelrand loopt een decoratieve schulplijst. Opmerkelijk is dat de
boerderij is opgetrokken uit gele steen, terwijl in de regio de meeste boerderijen van
rode steen zijn gebouwd. Aan de ene kant staat naast de boerderij een bakhuisje met
grijze dakpannen. Aan de andere kant staat een geheel nieuwe opgetrokken schuur,
de voormalige wagenschuur, thans boerderijwinkel, die op vrijdagmiddag en zater-
dag open is.

32. Blokland 36, Nieuwveen, Petersburg, Mts. Karens

Petersburg is een agrarisch bedrijf en hoort
ook thuis in de rij van de zogeheten
Russische boerderijen. De boerderij uit het
eerste kwart van de 19e eeuw zelf is na een
brand in 2011 geheel herbouwd, vandaar de
gebruikte moderne bakstenen. Het zomer-
huis bleef gespaard en daar bleef het deco-
ratieve metselwerk gehandhaafd. We zien
hier twee kruisvormen en banden van gele
stenen in het overige gebruikte rode bak-
stenen. Er worden op dit bedrijf zo'n 120 melk- en kalfkoeien gehouden, 80 stuks
jongvee en 40 schapen. Voor de veestapel wordt 59 ha als grasland aangewend en
12 ha voor maïs. Zes ha wordt verhuurd voor aardappelteelt. Binnen de maatschap is
ook actief het bedrijf Karens Kraanverhuur en -transport.
Vóór de boerderij ligt een kleine hoogstamboomgaard. De familie Karens doet actief
mee aan het agrarisch natuurbeheer en is daarvoor aangesloten bij vereniging De
Hollandse Venen, www.dehollandsevenen.nl.

33. Blokland 45, Nieuwveen, fam. K. den Breejen

De geschiedenis van deze locatie voert terug naar eind 1800, begin 1900. Toen
bouwde de vader van de vorige eigenaar Piet Snoek hier een boerderij. Op 12 ha land
hield deze circa 20 koeien en wat varkens. Piet, hier geboren en getogen, nam de
boerderij over en noemde die La bonne Espérance. In 1970 begon hij met een grond-
en mesthandel. Het bedrijf J. den Breejen en Zn. BV nam deze in 1998 over. De
geschiedenis van dit familiebedrijf start in 1946. Jacobus den Breejen was in de
hoogtijdagen van het suikerbietenvervoer, de grootste transporteur ervan in

geleden heeft het echtpaar Heemskerk de leegstaande varkensschuur verbouwd tot zes sfeervolle appartementen. Ze sloten zich aan bij Groene Hart Logies. Op dit vakantieadres kunnen gasten onder andere boerengolf spelen, vliegeren, in een sloep over de Amstel varen of rijden in een Solex Tour, www.groenehartlogies.nl.

38. Jaagpad 16/17, De Kwakel, Huize ter Leeuwe, fam. N. de Jong-de Wit

Aan de andere kant van de Amstel ligt boerderij Huize ter Leeuwe. Het hoofdgebouw heeft grijs getinte dakpannen. De langgerekte vorm komt groots over, zeker in combinatie met de bijgebouwen en de hooiberg. De voorgevel vraagt extra aandacht met de strakke daklijsten bekroond door een makelaar.

Voor al het bovenraam heeft iets speciaals. Het lijkt op een zogenoemd engelenraam, want hier geven de drie gescheiden ramen wel het effect van het grondprincipe: een drieluikvenster. De voorganger van deze boerderij is door brand verwoest. Overgrootvader Klijn van de huidige bewoners herbouwde de boerderij in 1883. De naam van de boerderij stamt uit de 18e eeuw. Een boerendochter uit Beneden-Leeuwen werd verbannen na een affaire met de knecht. Zo is zij op deze locatie beland. Op dit melkveebedrijf worden 40 koeien gemolken. Vroeger werden hier Blaarkoppen gehouden, nu zijn de rassen Holstein-Frisian, Fleckvieh en Brown Swiss. Gezamenlijk leveren ze jaarlijks circa 300.000 kg melk. De tankauto's van FrieslandCampina komen deze meerdere keren per week ophalen.

NIEUWVEEN

39. Nieuwveens Jaagpad 37, Nieuwveen, fam. J.A.J. Heemskerk-Bon

In 1968 kwam de familie Heemskerk op deze plek wonen. Zij had de bedrijfspannen overgenomen van de familie Jaarsveld. Het woonhuis is duidelijk een boerderij geweest, met een rieten dakbedekking en die aan kopse gevels afgesloten is met een wolfseind. In de beginjaren was het gebouw naast het woonhuis het ketelhuis van de kassen die verder op het terrein staan. De ketels werden aanvankelijk nog met steenkool gestookt.

Vader en zoon Heemskerk werken samen in V.O.F. en kweken vooral pioenrozen en gerbera's. Bij de overschakeling via olie naar gas, werd het ketelhuis op de begane grond ingericht als bergruimte en de verdieping ingericht voor de duivensport, de hobby van vader Heemskerk.

40. Nieuwveens Jaagpad 26, Nieuwveen, Niels en Paula Fokkema

Het wit geschilderde woonhuis heeft het silhouet van een kleine boerderij behouden. Het is in 1905 gebouwd en heeft binnen een metamorfose ondergaan. Vroeger woonden hier de boerengezinnen Zekveld en Blauwhof. Zij hadden allebei een veebedrijf

met koeien. Daarna bewoonde Piet Eveleens deze boerderij, die er een seringenkwekerij begon. In de jaren zeventig heeft het tweetal Boersen en Alderden deze overgenomen. Op een gegeven moment scheidden de wegen van de vrienden zich. Boersen ging verder in de seringen en Alderden startte een Agro Adviesbureau. De huidige bewoners zijn hier in 2008 komen wonen en hebben een limousineverhuurbedrijf, www.limonodig.nl.

41. Nieuwveens Jaagpad 20, Nieuwveen, fam. C. Verburg

Deze traditionele langhuisboerderij is een gemeentelijk monument. Zij ligt in de lengte langs de weg. Dit is een bijzondere uitzondering, omdat de meeste boerderijen haaks op de weg zijn gebouwd. De boerderijfunctie is overgegaan naar die van bloemenkwekerij met daaraan verbonden aanverwante tuinartikelen. Dit zien we terug in de huidige tuinaanleg.

42. Nieuwveens Jaagpad 18, Nieuwveen, Café Tolhuis, fam. David Uyttewaal

In 1824 werd de Drecht grotendeels gekanaliseerd en zijn de Tolhuissluizen gebouwd. Met de realisering ervan in 1825 kwam in de nabijheid een klein winkeltje annex café. Hier konden de schippers en reizigers bunkeren en zich verpozen. Na de familie Vlasman is nu al drie generaties lang de familie Uyttewaal op deze plek actief. Samen met de sluis ligt het café aan de driesprong van wateren: de Amstel, de Drecht en het Aarkanaal. Vroeger ging alles over het water: personen, vee en goederen waaronder het Amstel- en Heinekenbier. Nu gaat er nog één zandschip per week en veel tot hotelboot voor fietsende toeristen omgebouwde vrachtschepen. Bij de Tolhuissluis is altijd wat te beleven. Zo is er weleens paniek bij het aanmeren en dan 'staan de beste stuurlui aan de wall!'

In de zomermaanden is het een drukte van belang met de steeds groeiende pleziervaart. Ook fietsers, wandelaars en motorrijders weten dit Café Tolhuis tussen Amsterdam, Den Haag en Utrecht op een mooie plek in het Groene Hart te vinden. In de wintermaanden is het daarentegen stil of er moet ijs liggen. Davids' grootvader had naast het café acht koeien. Zijn vader begon omstreeks 1960 met een camping. De koeien hebben plaatsgemaakt voor 50 seizoensplaatsen voor caravans.

